

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Secunda. Quid sit Ens Rationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

& formaliter semper nego ma. Entia ergo rationis in intellectu sunt ex eo, quia ad similitudinem entium realium formantur & concipiuntur.

VI.
Non omne
quod produ-
citur à cau-
sâ reali est
reale.

Arguitur 2. Quidquid producitur à causa reali debet esse reale, sed ens rationis producitur à causa reali, scilicet ab intellectu, ergo debet esse reale. R. dist. ma. si producatur quoad aliud esse quàm objectivum seu intentionale, transeat major, si non producatur, nisi quoad esse objectivum, seu intentionale, nego majorem & distinctâ similiter minori nego consequentiam.

Instatur Inter effectum & causam debet esse proportio, sed causa est realis, ergo etiam effectus debet esse realis, ergo sive quoad esse intentionale producatur, sive ad aliud erit reale si ab intellectu veluti à causa reali producitur; sed R. dist. ma. debet esse proportio in esse producentis & producti, seu quoad primarium effectum, concedo ma. debet esse proportio quoad secundarium effectum nego ma. & concessâ minori nego consequentiam. Ita; non requiritur proportio entitativa, seu inter naturas versatur, sed sufficit proportio quæ consistit in eo, quod unum ab alio accipere esse possit, & alterum possit ipsum producere.

Urgetur Inter illud quod est reale absolute, & illud quod est nihilum nulla est omnimodò proportio, nec quoad effectum secundarium, nec quoad effectum primarium, sed esse intentionale entis rationis est purum nihilum, ergo causa realis illud non poterit producere; probatur minor, nam major est certa, Inter reale & inter illud quod est nihilum non datur medium, quia contradictoriè sibi opponuntur, sed esse entis rationis non est reale, ergo est purum nihilum R. concedendo ma. & negando minori ad cuius probationem dico, quod nihilum potest dupliciter sumi, primò enim sumitur pro eo quod nec est nec esse potest, & si sic sumatur, tunc ens rationis est purum nihilum; si verò sumatur tam strictè pro eo quod nec est actu nec esse potest in apprehensione, & in hoc sensu ens rationis non est purum nihilum, sed aliquo modo ens: siquidem habet esse in apprehensione, Ex quo non liceret alicui inferre, ergo est medium inter duo contradictoriè opposita, quia ens reale & nihilum secundò modo sumptum, non contradicunt sibi. Alii adhuc opponunt quasi ens rationis nullam haberet causam, quia potentia quæ illud producere deberet, cum sit vitalis, præsupponeret suum objectum, adeo; facere non posset, sed ex dictis facile solvuntur, nam causa est intellectus, & potentia suum objectum motivum tantum præsupponit, non verò terminativum, quale objectum est ens rationis respectu intellectus.

QUÆSTIO II.

Quid sit Ens Rationis?

I. Videor hic peccare contra superiora tractata, ubi ut aliquid definiatur, requisivi quod sit ens reale, unum, positivum, & per se,

Vania destru-
ptiones Entis
rationis.

quale tamen non est ens rationis, unde gratis inquiritur hic ejus definitio, verum licet ens rationis propriè dictâ definitione definiri non possit prout est rerum, potest tamen, definiri in quantum unum conceptum per se exprimit in intellectu sive ille conceptus sit rei, sive rationis, In quo autem ejus natura consistat, inter Authores non parva est lis, nam diversi diversimodè sentiunt, Suarez disp. 54. Met. sect. 1. n. 6. ait Ens rationis esse quod cogitatur ut ens, cum tamen in se entitatem non habeat, idem sentit Averfa quæst. 5. Log. sect. 2. Differunt tamen inter se, nam Suarez per ly cogitatur intelligit quid commune cogitationi intellectuali & phantastica, siquidem tenet phantasia posse facere ens rationis; Averfa autem intelligit solam operationem intellectus, quia tribuit soli intellectui entis rationis effectivum. Pontius definit ens rationis esse illud, quod nequit aliquid efficere, neq; inexistere alicui potenti aliquid efficere, nisi per considerationem potentie potentis aliquid considerare, ita disput. 1. Log. de Ente rationis citans pro se Scotum quodlibeto 3. Tertio describunt aliqui ens rationis id; satis communiter, quod sit illud quod habet esse objectivò tantum in intellectu, hæc est quorundam Scottistarum & Mairii disp. 3. De ente rationis, Alii deniq; tenentes quamlibet potentiam vitalem internam posse ens rationis efficere, sic definiunt illud: Quod sit illud quod est incapax realis existentie & Essentie, habens suum esse per fictionem dependentem ab opere potentie potentis comparare, aut considerare aliquid. Ex quibus sententiis antequam unam vel aliam determinando eligam, suppono 1. Ens formaliter sumptum omnino distinguatur ab ente reali sumpto reali tam pro existente, quàm pro potente existere, quod patet tum ex dictis, tum ex Aristotele satis distinguente ens quod est in anima ab ente quod est extra animam. Suppono secundò ens rationis distinguatur etiam à puro nihilo, quia purum nihil dicit negationem cujuscuq; entis, sive in re, sive in apprehensione, tum quia purum nihil nullam habere potest existentiam, sive realem, sive objectivam: nam si posset secundum se habere aliquam existentiam, jam non esset purum nihil, sed admixtum cum aliqua entitate, unde purum nihil dicitur in volvere in suo conceptu formali duplicem negationem entis scilicet realis & objectivi. Suppono tertio ens rationis ab ente reali distinguatur non per negationem sed per aliquod positivum, per quod formaliter constituitur; Et hoc satis patet à sensu contrario, Ens enim reale licet dicat negationem entis rationis, adhuc tamen per illam negationem non constituitur in esse entis realis, ergo etiam licet ens rationis dicat negationem entis realis, tamen per illam non constituitur in esse entis rationis, Imò si ens rationis consisteret formaliter in negatione entis realis, cum talis negatio à parte rei daretur, daretur etiam citra fictionem alicujus potentie ens rationis. His itaque præsuppositis

Dico

DICO I. Non bene definitur ens rationis esse

illud, quod cogitatur ut ens cum tamen in se entitatem non habeat. Hæc conclusio est contra Suarezem, Averlam & Maftrium, eam tamen sequitur Pontius disp. 1. & Prob. 1. Cum eodem, ens rationis est illud, quod cogitatur ut ens, cum tamen nullam in se entitatem habeat, vel intelligunt quod cogitetur ut aliquod ens reale, aut aliquod ens rationis, cum tamen nullam entitatem habeat realem, aut rationis, non primum, falsum est enim, quod requiratur ad entia rationis ut concipiantur veluti entia realia, quia frequentissimè cogitantur ut entia rationis, & non ut entia realia, nec dicere potes cum Maftrio prout ipse solvit argumentum Didaci & Smising, quasi tantum per actum reflexum cogitetur ut ens rationis, nam ex Luxuriante intellectu etiam per actum directum fit ens rationis, tum ut alia confundat, tum ut quandoq; nonnulla refutet, & semetipsum exerceat & deleat, prout frequentissimè faciunt ingenti qui sunt vagabundi, & prout dicit Bernardus noster, qui longinquas regiones mente pervagantur, & in spatiis impossibilibus ordinationes disponunt mirabiles, Adde & quæro à Maftrio (si forte ingenio eum non attingo ad quæstionem sollicitare revera audeo) quem actum reflexum habuit Lucifer in ea potentia quæ appetit aequalitatem Dei, secundum quam appetentiam & etiam omnem actum voluntatis secundum ipsum datur, & fieri potest ens rationis, reverà nullum: nam Theologica morula tantum ei non admittunt spatium, & si adhuc actum reflexum habuisset, vel habere potuisset, iterum quæro, utrum per illum actum reflexum, sine ulteriori actu alio fecit ens rationis? si fecit tunc arguo sic: ergo sicut sine alio actu reflexo tunc fecit ens rationis, ita sine omni facere quis potest & potuit Lucifer, & si alius aliquis requiritur, ergo ad illum alium iterum alius, & sic in infinitum, ergo standum est in primo scilicet non requiri an per intellectum apprehendatur reflexè ut ens rationis, vel non. Probatur Conclusio secundò. Deus facit entia rationis ut defendam infra, sed Deus non cognoscit per modum entium realium, ergo non requiritur ut cognoscatur per modum entium realium. patet ex dictis: prob. mi. Deus non potest aliter cognoscere rem quam sit in se, sed si cognosceret ens rationis per modum entis veri, cognosceret aliter quam in se esset, ergo non requiritur quod cognoscatur per modum entis veri. Sed

Dices; Ens rationis non cognoscitur nisi per speciem entis realis, ergo semper cognoscitur per modum entis realis. R. ens rationis habere propriam speciem per quam cognoscatur saltem ab intellectu Divino, vel Angelico unde negandum est antea sedens & consequentia similia, quare si semel habet propriam speciem per quam cognoscatur habebit eam semper & non tantum ut cognoscatur, sed etiam ut fiat, Deinde modus entis realis non potest esse ens rationis quia revera modus entis realis datur à parte rei & est possibilis, ergo.

DICO 2. Male definitur à Pontio ens rationis definitione quam tradit disp. 1. Log. suprà relata. Pro-

batur 1. Cum Maftrio disp. 2. Metaph. q. 9. n. 243. Ens rationis debet defini modo contrario enti reali, nam contrariorum eadem est natura & lex secundum vulgatum, sed non bene definitur ens reale per hoc quod sit illud, quod possit aliquid efficere, vel alicui in existere potenti efficere ergo à pari malè definitur ens rationis esse illud quod nequit aliquid efficere; bene autem definitur ens reale quod sit illud quod potest existere in rerum natura præter operationem intellectus, ergo opposito modo definitur ens rationis quod sit illud quod nequit existere citra alicujus potentie fictionem. Probatur secundò omnis illa definitio convenit enti reali objectivo, ergo mala est definitio, patet consequentia, quia mala est definitio quæ convenit aliis à definito, si ergo illa definitio convenit enti reali posito in esse objectivo, sequatur quod mala sit definitio: ant. probatur nam enti possibili, seu posito in esse objectivo verbi gratià Antichristo possibili convenit quod nihil possit efficere: nam ad efficientiam exercendam requiritur causa in actu posita, nec etiam Anti-Christus alicui aliquid efficere potenti in existit, nisi per fictionem intellectus, ergo tota definitio illi convenit, ergo malè definitur à Pontio ens rationis.

DICO 2. Qui tenent tam voluntatem quam intellectum facere posse ens rationis, malè definiunt illud quod sit illud quod habet tantum esse objective in intellectu, bene tamen per ultimam datam supra. Probatur 1. p. Quia si voluntas potest facere ens rationis, ergo malè definitur quod sit illud quod tantum habet esse objective in intellectu: quia illud non solum habet in intellectu, sed etiam in voluntate, ergo. Probatur 2. p. Quia non est assignabile à quacunq; potentia vitali intrinseca fictum ens rationis, cui ultima definitio non conveniret, ergo est bona. Hæc tamen definitio Pontio non placeret propter illam particulam realis essentia & existentia, arbitratur enim obscurum explicari per magis obscurum, quia magis obscurum est quid sit existentia & essentia, quam quid sit ens rationis, quod esto verum sit, si de essentia & existentia secundum se sermo sit; si tamen prout de facto explicatur, essentiam & existentiam intelligas multò facilius cognoscere poteris quid essentia, vel existentia sit, quam quid sit ens rationis, unde replica Pontii parum valet.

Opponitur contra conclusionem auctoritas Scoti dicentis quodlibeto 3. n. 2. ens rationis esse quod præcisè in intellectu considerante, ergo malè dicitur quod habeat esse dependentè ab opere cujuscuq; potentia potentis comparare. R. Scotum loco citato non definivisse ens rationis in tota sua latitudine, siquidem tale etiam ab aliis potentiis fieri potest, sed solum definivisse propriam speciem entis rationis, sumendo ens rationis strictè pro eo solo, quod habet esse in ratione, seu in intellectu, quod autem non intenderit definire ens rationis in tota sua latitudine patet, nam frequentè ipse Doctor admittit ens rationis fieri posse per actum voluntatis, phantasia & aliarum potentiarum vitalium interarum.

M 3 Argui-

IV. hanc male explicat ens ratio.

V.

VI. Explicatur auctoritas Scoti.

1. Negatio est tantum incapax realis existentia positivæ.

Arguitur 2. Ex ratione, Negatio est incapax realis existentie, ergo male definitur. *Ans.* rationis per incapax realis existentie, probatur ant. Quia negationi realiter existere repugnat. *R.* dist. ant. est incapax realis positivæ existentie, concedo ant. est incapax veræ existentie negativæ, nego ant. & conseq. sufficienter itaq; negatio idem est de privatione, excluditur ab entibus rationis per particulam habens suum esse dependentem ab opere potentie potentis comparare, negationes autem & privationes non habent suum esse dependentem à tali potentia, siquidem sunt ante operationem cuiuscunq; potentie. Sed

Instatur. Non omne ens rationis habet suum esse dependentem ab opere potentie potentis comparare, ergo per hoc privationes & negationes non distinguuntur ab ente rationis, si non distinguuntur, ergo nec bene definiuntur. Probatur ant. Relatio resultat ex duobus entibus rationis similibus non habet suum esse dependentem ab operatione alicujus potentie potentis comparare, & tamen est ens rationis; ergo. *R.* negando ant. ad cuius probationem dico ex duobus entibus rationis habentibus similitudinem nunquam resultare ens rationis, quæ sit relatio; hæc enim est differentia inter relationem realem & rationis, quod illa positis extremis statim resultat, quia confurgit ex natura illorum, ut sæpe docet Doctor 1. d. 31. quodlib. 6. & alibi, sed relatio rationis ultra extrema indiget operatione intellectus, quæ efficiatur; si enim tali operatione non indigeret, sequeretur relationem rationis esse quid reale, nam illud est reale, quod habet esse independentem ab opere intellectus, vel alicujus alterius potentie potentis comparare. Sed

Urgetur; Scotus frequenter docet quod ex chymæris & aliis rationis entibus relatio resultat rationis, ergo non est necesse quod fiant de novo per comparisonem & negotiationem alicujus potentie. *R.* Quod si hoc Scotus quandoq; dicit, intelligendus est quod resultat per intellectus, vel potentie potentis comparare negotiationem, quod licet non exprimat, id tamen supponit: quod patet ex definitione entis rationis.

QUÆSTIO III.

An Denominationes Extrinsecæ sint entia rationis?

I.

Positur statim questio.

Satis intricatè hæc questio disputatur in Schola Scoti, nam nonnulli Scotistæ affirmativam tenent, alii contra negativam, & quilibet pars mentem Scoti attingere putat, dum una & altera eundem pro se citat, & trahit: unde status questio est, an quando oculus verbi gratia videt parietem, intelligit intellectus lapidem, resultat in pariete, vel lapide præter denominationem illam quod paries dicatur visus, & lapis cognitus, à visione oculo in existente, vel à cognitione intellectui inhaerente, *Ans.* & respectus alicujus rationis. Itaq; nota denominationem aliam esse intrinsecam, aliam extrinsecam, Denominatio intrinseca est, quæ provenit à re, vel forma in existente in re de-

Denominatio est intrinseca alia extrinseca utraq; explicatur.

nominata, ut dum dicis, quod Joannes sit doctus, quod paries sit albus, & aliqua denominationes tales intrinsecæ dicuntur intrinsecæ per identitatem, & non per solam inhaerentiam, vel adhaerentiam, ut homo est rationalis, &c. Denominatio extrinseca est illa, secundum quam aliquid dicitur & denominatur non tanquam à forma in se inexistente, sed in alio à se distincto, sic Petrus dicitur visus non à visione sibi inhaerente, sed in oculo alterius. Suppono autem tanquam certissimum similes denominationes extrinsecas dari, tum autoritate Scoti 1. d. 30. q. 2. n. 12. ubi ait, Deum sola relatione nova quæ est in creatura ad ipsum, ipsum denominari Dominum; tum quia quotiescunq; aliquid habet denominationem novam absq; ulla forma sibi intrinsecè inhaerente, illa denominatio debet dici extrinseca, sed de facto habent multa denominationes novas absq; ulla forma intrinsecè nova, ergo dantur denominationes extrinsecæ, minor probatur: quia paries dicitur de novo visus, cognitus, absq; visione, vel intellectu intrinseca in eo subiectata, nec requiritur ad veritatem predicationis alicujus quod prædicatum ipsi in se physicè semper, sed sufficit quod ipsi in se physicè, vel logicè, hoc ergo prænotato & præsupposito ad questionem

Dico Denominationes extrinsecæ proveni-

tes à formis realibus non sunt entia rationis. Ita Ruvius in sua Logica tractatu de ente rationis, Mastrius, Comptonius, &c. contra Baronem Apol. 1. Met. Incidental. Probatur Conclusio, ens rationis non datur ante fictionem intellectus, vel negotiationem potentie potentis comparare, sed denominationes extrinsecæ dantur ante talium potentiarum negotiationem, ergo, ma. patet, probatur mi. Deus dicitur creator, & paries qui ab aliquo animali videtur dicitur visus antequam cognoscatur creator, vel quod paries sit visus: nam si Deus nullum creasset intellectum, sed sola insensibilia entia, verè fuisset dictus creator: sed tunc non per ens rationis, siquidem tunc nulla fuisset potentia quæ illud effecisset, ergo esse Creatorem quæ est denominatio extrinseca (nam per hoc quod Deus dicatur Creator, nulla forma ponitur in ipso realis, aliàs esset mutabilis: siquidem posset illi aliquid de novo advenire, quod ab æterno non habuit) non est ens rationis, sed reale: Nec valet dicere quod denominationes provenientes ab aliis potentis non sint rationis, bene tamen quæ proveniunt ab intellectu, quia quamvis hujusmodi denominationes possent peculiariori aliqua ratione dici ens rationis, quia scilicet proveniunt ab actibus rationis, non possunt tamen dici entia rationis in sensu prout hic accipiuntur entia rationis, quia tam bene actus intellectus, quam aliarum potentiarum vitalium dicuntur habitudinem ad objectum, itaq; denominationes ab eis provenientes pari modo erunt reales, quia omnes proveniunt à formis realibus. Probatur secundo cognoscere & cognosci sunt relata, ergo ipso eo quod Petrum cognoscam, Petrus est cognitus à me absq; ulla fictione præcisè ex eo quod detur cognitio quæ ad Petrum terminetur, ergo absq; ulla fictione Petrus est cognitus, ergo hæc deno-

II.

Denominationes extrinsecæ non sunt entia rationis.

III.